

	Turi susietų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius. Iš pavyzdžių atpažįsta ir palygina 1-2 šokius pagal būdingus tam tikro laikmečio, krašto, žanro, stiliaus šokio bruožus. Lyginamas nustato skirtumus.	Turi labiau susijusių ir tvirtų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius bei jų ypatumus. Iš pavyzdžių atpažįsta 3-4 įvairių žanrų, stilių šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu laikotarpiu, geografine vietoje. Lyginamas nustato panašumus ir skirtumus.	Turi išsamių, susijusių ir tvirtų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius bei jų ypatumus. Iš pavyzdžių atpažįsta 5-6 įvairių žanrų, stilių šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu laikotarpiu, geografine vietoje. Lyginamas išvelgia paraleles ir nustato ryšius.
	Nagrindamas šoki fragmentiškai vartoja šokio sąvokas, terminus.	Nagrindamas šoki dažniausiai vartoja šokio sąvokas, terminus.	Nagrindamas šoki visada tinkamai vartoja šokio sąvokas, terminus, vertinimo kriterijus.
Šokio pažinimas socialiniame kultūriniam gyvenime	Mokytojo padedamas įvardija 1-2 šiuolaikinės šokio kultūros bruožus.	Įvardija pagrindinius šiuolaikinės šokio kultūros bruožus ir mokytojo padedamas išskiria tendencijas.	Įvardija pagrindinius šiuolaikinės šokio kultūros bruožus ir savarankiškai išskiria tendencijas.
	Išnagrinėja po vieną šokio renginį iš Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies. Mokytojo padedamas nustato jo pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą.	Išnagrinėja 2-3 Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginius. Nustato jų pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą. Diskutuoja minėtais klausimais, susieja su asmenine nuomone.	Išnagrinėja ir palygina 3-4 Lietuvos ir pasirinktos užsienio šalies šokio renginius. Nustato jų pobūdį ir socialinį kultūrinį kontekstą, įvardija aktualumą. Diskutuoja minėtais klausimais, susieja su asmenine nuomone.

VI. TEATRAS

8. Teatras – meninio ugdymo srities dalis.

8.1. Dalyko paskirtis.

8.1.1. Vidurinio ugdymo bendroji teatro dalyko programa skiriama visiems mokiniams, norintiems pažinti teatrą kaip meno šaką, išbandyti joje savo kūrybines galimybes, pasinaudoti teatro mokymosi patyrimu gyvenime. Jeigu mokiniai, pasirinkę teatro dalyką, jau yra mokęsi teatro, tuomet programos ugdymo turinys pritaikomas pagal jų individualius mokymosi poreikius.

8.1.2. Teatro pamokos tikslas yra ne spektaklis, ne vaidmuo, jo atlikimo įgūdžiai (tokie tikslai neatitiktų mokymuisi skiriamų pamokų skaičiaus ir sąlygų), bet teatro mokymosi procesas ir įgyjamos bendriausios žinios, gebėjimai, nuostatos, susijusios su vaidyba, režisavimu, spektaklių suvokimu, lietuvių ir Europos teatro kultūros įvykiais.

8.1.3. Teatro mokymasis glaudžiai siejamas su bendrųjų kompetencijų (kūrybingumo, pažinimo, komunikavimo, kt.) gerinimu. Mokiniai turi galimybę mokytis būti kūrybingais teatro srityje, komunikuoti teatro priemonėmis ir pažinti savitą teatro kalbą, gilinti kultūrinį sąmoningumą, mokėjimą mokytis.

8.1.4. Teatro kompetencija turi platų tiesioginį pritaikomumą šiuolaikiniame gyvenime. Ja mokiniai galės pasinaudoti norėdami tinkamai išreikšti save socialinio bendravimo situacijose, profesinėje ir darbo veikloje, ypač susijusioje su vadyba, viešųjų paslaugų teikimu, kultūrinėje raiškoje

(vesdami renginius, kt.), rinkdamiesi teatrų spektaklius, juos vertindami, aktyviai ir pilietiškai reikšdami nuomonę apie vykstančius kultūros procesus.

8.1.5. Teatro dalyko programa yra svarbi apsisprendžiant dėl tolesnio mokymosi, pasirenkiant studijuoti teatro menus (vaidybą, dramos, televizijos režisūrą, kt.), kitus menus, humanitarinių, socialinių mokslų studijų programas, su kūrybinėmis industrijomis susijusias studijų programas (reklamos, televizijos, radijo ir kt.).

8.2. Tikslas, uždaviniai, struktūra

8.2.1. Tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams sukaupti teatro kūrybos ir suvokimo patirtį, reikšmingą jų dvasinei brandai, kompetencijų plėtotei, mokymuisi ir darbui, poreikiui dalyvauti kultūriniame gyvenime.

8.2.2. Uždaviniai. Siekiama, kad per teatro pamokas mokiniai: pasitikėtų savo kūrybinėmis išgalėmis, norėtų tobulėti kurdami ir pažindami teatro meną; kūrybiškai reikštų savo mintis, jausmus, požiūrį teatro priemonėmis, būdais, procesais; interpretuotų ir vertintų teatro spektaklius, atsižvelgdami į estetinį patyrimą, raiškos priemonės, stilių, kryptį, formą.

pažintų teatro meno svarbą socialiniame kultūriniame gyvenime.

8.2.3. Dalyko struktūra.

8.2.3.1. Mokiniai turi galimybę mokytis teatro dalyko **bendruoju ir išplėstiniu** kursais. Teatro bendrojo kurso programoje išdėstyti bendresnio pobūdžio pasiekimai, o išplėstiniame kurse – platesnės žinios, aukštesnio lygio gebėjimai. Išplėstinis kursas rekomenduojamas mokiniams, kurie jaučia polinkį menams, humanitariniams ar socialiniams dalykams.

8.2.3.2. Tiek bendrojo, tiek išplėstinio kurso programą sudaro 3 veiklos sritys: teatro raiška.

teatro spektaklių interpretavimas ir vertinimas.

teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas.

Programoje numatyta, kad pusė mokymosi laiko bus skiriama teatro raiškai, kita pusė – spektaklių interpretavimui ir vertinimui ir teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimui.

8.2.3.3. Mokantis bendruoju o ypač išplėstiniu kursais, ugdymo turinį rekomenduojama organizuoti skirtingos trukmės ir paskirties mokymosi ciklais. Ciklo turinį parengia mokytojas, atsižvelgdamas į teatro dalyko pasiekimų aprašus, savo kompetenciją, mokyklos sąlygas, tradicijas, socialinius kultūrinius regiono savitumus. Numatoma ciklo trukmė, iškeliami mokymosi tikslai ir mokinių pasiekimų vertinimo kriterijai. Mokymosi ciklą turiniui parengti siūlytinos šios kryptys:

dramos teatras ir režisūra.

lėlių teatras ir režisūra.

renginių vedimas ir režisūra.

teatro kritika.

8.2.3.4. Mokiniai, veikdami išvardintose veiklos srityse, įgyja pasiekimų (žinių, gebėjimų, nuostatų), sudarančių teatro kompetenciją ir esmingai prisidedančių prie bendrųjų kompetencijų – iniciatyvumo ir kūrybingumo, socialinės pilietinės, komunikavimo, kultūrinio sąmoningumo, pažinimo, asmeninės, mokėjimo mokytis – gerinimo.

Pasiekimų dalys, veiklos sritys ir ryšys su įgyjamomis kompetencijomis

Pasiekimų dalys, veiklos sritys	Žinios, supratimas, gebėjimai, nuostatos		
	Teatro raiška	Spektaklių interpretavimas ir vertinimas	Teatro vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas
Kompetencijos			
Teatro kompetencija			
Iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencija			

Socialinė pilietinė kompetencija			
Komunikavimo kompetencija			
Kultūrinio sąmoningumo kompetencija			
Pažinimo kompetencija			
Asmeninė kompetencija			
Mokėjimo mokytis kompetencija			

8.2.3.5. Teatro kompetencijos ir iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos ugdymo ryšys. Atlikdami užduotis iš teatro raiškos, mokiniai išmoksta naudotis kūrybos procesais (sumanyti vaidmens, etiudo, kt. idėjas, jas įgyvendinti, kt.), susidaryti bendriausią supratimą apie spontaniškumo (improvizacijos), intuicijos, analizės ir refleksijos reikšmę kūryboje. Kūrybingumo kompetencija ugdoma ir interpretuojant savo ir kitų teatrinę raišką, teatrų spektaklius, atrandant išvalgas apie teatro vaidmenį socialiniame gyvenime, meninėje kultūrinėje raiškoje.

8.2.3.6. Teatro kompetencijos ir socialinės pilietinės kompetencijos ugdymo ryšys. Vaidyba pati savaime atlieka terapinę funkciją: leidžia „išlieti“ emocijas, pagerina mokinių dvasinę būseną ir socialinį bendravimą, elgesį. Vaidyba taip pat sustiprina pasitikėjimą, savigarbą, padeda išmokti bendrauti įvairiose situacijose (būnant grupės lyderiu ir nariu, atliekant skirtingus socialinius vaidmenis). Per teatro pamokas mokiniai turi galimybę diskutuoti apie teatro vaidmenį stiprinant bendruomeniškumo, patriotizmo, pilietiškumo nuostatas.

8.2.3.7. Teatro kompetencijos ir komunikavimo kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai kurdami literatūros kūrinio scenines interpretacijas panaudoja teatro raiškos priemones kaip ženklus, prasmingus sau patiems, scenos partneriams ir žiūrovams, geba šiais ženklais užmegzti komunikacinį ryšį. Mokiniai ugdosi komunikavimo gebėjimus ir tada, kai parodo vaidinimus žiūrovams, kai aptardami teatro spektaklius, interpretuoja jų prasmes, analizuoja panaudotas raiškos priemones.

8.2.3.8. Teatro kompetencijos ir kultūrinio sąmoningumo kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai atlikdami teatrinės užduotis mokosi priimti skirtingus požiūrius, pripažinti ir gerbti įvairių kultūrų vertybes, plėtoti savo teatrinės kultūrinės raiškos gebėjimus. Kultūrinį sąmoningumą ugdo spektakliuose išreikštų estetinių ir dorovinių, socialinių, tautinių vertybių aptarimas, pažintis su Lietuvos teatro menininkų, pelniusių pripažinimą Europoje ir pasaulyje, kūryba.

8.2.3.9. Teatro kompetencijos ir pažinimo kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai įgyja žinių apie savitą – meninį – pažinimo būdą, supranta jo skirtumus nuo kitokio (mokslinio) pažinimo. Išsisaugina, kaip vyksta meninis mąstymas ir pažinimas (per sprendžiamas raiškos problemas, sukuriamas teatro raiškos formas), kokią reikšmę vaidinant turi vidinių pažinimo procesų (vaizduotės, mąstymo, jausmų, dėmesio, suvokimo ir kt.) valdymas, apskritai, kokią svarbą teatro kūryboje turi išplėtoti pažinimo gebėjimai.

8.2.3.10. Teatro kompetencijos ir asmeninės kompetencijos ugdymo ryšys. Teatro raiškoje mokiniai pažįsta save (savo vaizduotės, dėmesio, mąstymo, jausmų raiškos savybes) ir mokosi jas valdyti, panaudoti produktyviai veiklai, kryptingam tikslo siekimui. Tyrinėdami įvairią teatrinę raišką, aptardami įvairių krypčių, stilių teatro spektaklius, mokiniai turi galimybę susidaryti asmeninę vertybių hierarchiją. Per teatro raišką mokiniai įgyja supratimą, kaip saugoti sveiką balsą, išvengti neigiamų kūno ir psichinės įtampos padarinių sveikatai.

8.2.3.11. Teatro kompetencijos ir mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo ryšys. Mokiniai suplanuoja ir įgyvendina teatrinės raiškos užduotis, mokosi įgytas teatro žinias perkelti į naujas

– socialinio bendravimo - situacijas, numato, kaip įgyti teatro gebėjimai gali praversti mokantis toliau, darbo veiklos srityse.

8.3. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

8.3.1. Integravimo galimybės

8.3.1.1. Teatro programoje numatyta veikla ir pasiekimai gali būti glaudžiai siejami su kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, muzikos, šokio, fotografijos, grafinio dizaino, kompiuterinių muzikos technologijų, filmų kūrimo) ir kitų mokomųjų dalykų ugdymo procesu ir siekiamais pasiekimais. Integracija galima, kai, pavyzdžiui, mokiniai per teatro pamokas mokosi:

kalbėti, pristatyti medžiagą, skaityti pranešimą;

improvizuotai atlikti vaidmenis;

naudotis skaitmeninėmis technologijomis vaidinimams įgarsinti, užrašyti, su teatru susijusiai informacijai ieškoti, apdoroti ir pateikti;

pritaikyti dailės ir matematikos žinias ir gebėjimus kuriant scenovaizdį, kostiumus;

pritaikyti muzikos ir fizikos žinias ir gebėjimus įgarsinant vaidinimus;

pritaikyti muzikos žinias ir gebėjimus kvėpavimui ir balsui valdyti;

pritaikyti šokio žinias ir gebėjimus kuriant šokio kompozicijas ir atliekant jas vaidinimuose;

pritaikyti kūno kultūros, šokio žinias ir gebėjimus vaidinant (raumenų atpalaidavimas, apšilimas, kūno koordinavimas).

8.3.2. Ugdymo gairės.

8.3.2.1. Planavimas. Bendroji programa nubrėžia pagrindines gaires mokytojams planuojant mokinių ugdymą, mokymą ir mokymąsi. Planuojant numatoma, ko ir kaip mokinius mokyti, kaip mokiniai parodys savo išmokimą, kaip ir pagal kokius kriterijus bus vertinami. Kad planavimas būtų sėkmingas, pirmiausia būtina nustatyti konkrečios klasės mokinių pasiekimus, juos priskirti sutartam pasiekimų lygiui (patenkinamam, pagrindiniam, aukštesniajam). Toliau kartu su mokiniais keliami mokymosi tikslai užsibrėžtam laikotarpiui (metams, pusmečiui, trumpesniajam). Mokytojas, atsižvelgdamas į bendrojoje teatro programoje aprašytus pasiekimus, išskiria ir numato tarpinius mokinių pasiekimus, kurie yra realūs, prieinami pasiekti per numatytą laikotarpį konkrečioje klasėje. Mokytojas turėtų planuoti ilgam laikui (vieneriems – dvejiems metams) ir trumpesniajam laikui (jei tai atitinka mokyklos susitarimus). Ilgalaikiam plane turėtų būti aprėpiami visi bendrojoje programoje numatyti mokinių pasiekimai.

Planuojama laikantis didėjančio sudėtingumo principo: pradedama nuo elementarių, lengvai mokiniams prieinamų pasiekimų; toliau siekiama vis aukštesnių pagal sudėtingumą ir išsamumą žinių, gebėjimų, stabilesnių nuostatų. Šį principą rekomenduotina įgyvendinti per mokymo ciklus. Ciklą sudaro mokytojo pasirinktos trukmės pamokų serija (projektas), apimanti vieną ar kelias veiklos sritis ir pasibaigianti mokinių pasiekimų įvertinimu bei įsivertinimu. Ugdymo proceso pradžioje mokymo ciklai turėtų būti trumpi, kad mokiniai suvoktų, kokias žinias ir gebėjimus įgijo, patobulino. Vėliau mokymo ciklai gali ilgėti.

Kitas svarbus planavimo aspektas – integravimas. Per teatro pamokas glaudžiai siejamos visos veiklos sritys – teatro raiška (kūryba); spektaklių interpretavimas ir vertinimas; teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Šie ryšiai gali būti realizuojami per vieną ir tą pačią pamoką, ar pamokų ciklą (vienas pamokas skiriant raiškai, kitas – spektaklių interpretavimui ir pan). Integruojama suradus konkrečias, mokiniams prasmingas sąsajas.

Rekomenduotina numatyti integravimo aspektus su kitų dalykų turiniu ar neformalioju ugdymu, nes tai leidžia sumažinti mokymosi krūvius. Be to, taip sudaroma mokiniams galimybė pritaikyti žinias ir gebėjimus naujuose kontekstuose, parodyti kompetentingumo lygį.

8.3.2.2. Organizavimas. Teatro pamokoje turėtų būti keliamas mokymosi uždavinys/iai, vykti prasminga, mokinius įtraukianti į aktyvų mokymąsi veikla, formuojamasis vertinimas ir refleksija. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę aiškiai suprasti, kokių žinių jie turi įgyti ir kaip, kokiais būdais žinias turi pritaikyti, kad įgytų gebėjimus. Padedant mokiniams įgyti žinias ir supra-

timą, svarbu, kad mokytojas tiksliai paaiškintų, parodytų, pateiktų atliktos užduoties pavyzdį, nagrinėtų vaidinimus, taikytų kitus metodus, leidžiančius mokiniams mokytis teatro.

Teatro pamoka gali būti organizuojama specifiniais būdais: kaip scenarijaus (siužeto) pasirinkta tema įgyvendinimas, kaip socialinė (procesų) drama, kaip projektas, derinant įvairius bendrus visiems dalykams metodus (vizualizavimo, aiškinimo) ir daugiau būdingus teatro pamokoms (Foumo teatras, pasikeitimas vaidmenimis, kt.). Ypač rekomenduotina, kad per pamokas vyktų ilgalaikiai ir trumpalaikiai projektai. Juos vykdytų 4-6 mokinių kūrybinės grupės (režisieriai, aktoriai, vaizdo, garso kūrėjai, kt.). Mokytojas taip organizuojamose pamokose turėtų daugiau galimybių atlikti fasilitatoriaus (nušviečiančio, paaiškinančio situaciją), vertintojo vaidmenis.

Projekto metodas ir kiti metodai, kuriuos taikant mokiniai įvairiai skirstomi į grupes (diferencijuojami), sudaro galimybes jiems ne tik mokytis pagal savo galimybes, poreikius, polinkius, bet ir tartis, bendradarbiauti. Taip mokantis susidaro ilgiau atmintyje išliekantys prasminiai ryšiai, sutaupoma laiko, išvengiama nuovargio, nerimo. Individualizuojant ir diferencijuojant vengiama per sunkių ir priešingai – per lengvų, nereikalingų užduočių. Skiriant užduotis, atsižvelgiama į mokinio (mokinių grupės) gebėjimų artimiausio vystymosi zoną (L. Vygotskis): to, ko jie dar negeba, bet gali atlikti su daugiau išmanančio asmens (mokytojo, draugo, menininko, eksperto) pagalba.

Mokymosi motyvacijai didinti rekomenduojama mokiniams leisti pasirinkti užduotis pagal savo interesus ir polinkius. Mokiniai gali pasirinkti jiems labiau priimtina teatro kūrybos būdą (pvz., vieni daugiau vaidina, kiti režisuoja), kūrybos priemones (vieni užduotis atlieka su skaitmeninėmis technologijomis, kiti – su įprastomis) ir pan.

Žinių iliustravimui, spektaklių interpretavimui būtina naudotis sukauptais ar esančiais internete spektaklių vaizdo ir garso įrašais. Per pamoką rekomenduotina pasitelkti tik įrašų fragmentus, ištikus spektaklius mokiniai turėtų pažiūrėti savarankiškai, atlikdami užduotis namuose. Mokiniai turėtų naudotis skaitmeninėmis technologijomis nufilmuodami improvizacijas, grupės darbą, atrastus kūrybinius sprendimus tam, kad būtų galima geriau išsiaiškinti žinias, supratimą, įvertinti kūrybingumą, numatyti tolesnį mokymąsi.

8.3.2.3. Vertinimas. Vertinant atsižvelgiama ne tiek į įgimus gabumus, kurie leidžia dažnai nesąmoningai pasiekti meninių pasiekimų, bet į tai, kiek mokinys išmoko (pvz., kokių įgijo žinių apie tai, "kaip" vaidinama), kokią padarė individualią pažangą tobulindamas vaidybos gebėjimus. Meniniai, taip pat kūrybiniai pasiekimai yra svarbus mokytojui atskaitos taškas (diagnostinis lygmuo), leidžiantis jam numatyti ir kelti plataus ugdymo tikslus, kurie leistų mokiniui pasiekti dar geresnių meninių rezultatų bei turėtų įtakos visai jo asmenybės brandai.

Vertinami galutiniai mokymosi rezultatai baigus visą dvejų metų ar vienerių metų kursą, taip pat ir tarpiniai mokymosi rezultatai - pasibaigus pamokų ciklui ar kitam pasirinktam mokymo etapui, pamokai, atsižvelgiant į išsikeltą mokymosi uždavinį/ius.

Itin svarbus per teatro pamokas yra formuojamasis vertinimas (grįžtamasis ryšys), kurį mokytojas turėtų pateikti taktiškai, išsaugodamas mokymosi motyvaciją, objektyviai (remdamasis aiškiai suprantamais kriterijais – numatomais individualiais pasiekimais). Vertinimo informacija apie tai, kaip mokiniams sekasi, renkama formaliuoju ir neformaliuoju stebėjimo būdais, fiksuojant atliktas užduotis aplanke (portfolio), teikiant diagnostinio vertinimo užduotis, rengiant mokinių konferencijas, kt. Vertinimo informacija atspindi ne tik tai, ko mokinys išmoko, bet ir tai, ko jis buvo mokomas. Mokytojas, apibendrinęs vertinimo informaciją, priima sprendimą apie įvertinimą. Įvertinant pabrėžiama, kokią individualią pažangą mokinys padarė. Iš įvertinimo turi būti aišku, kuria linkme mokiniui reikia veikti, kad rezultatai būtų dar geresni.

8.3.3. Mokymosi aplinka

Palankus emocinis klimatas. Jį kuria visi mokyklos bendruomenės nariai, tačiau per pamoką jis labiausiai priklauso nuo mokytojo asmenybės savybių ir kompetencijos. Mokytojas, pasitikėdamas savo žiniomis ir gebėjimais, rodydamas pagarbą, keldamas pagrįstus reikalavimus, tinkamai padrašindamas ir vertindamas ilgainiui sukuria su mokiniais kūrybai ir mokymuisi palankius santykius.

Mokymosi erdvės. Teatro dalykui mokytis būtina turėti teatro kabinetą ar klasę, atskirtą nuo kitų patalpų, triukšmo, dienos šviesos ir pritaikytą judėti (aktų ar sporto salė, fojė nėra tinkama

nuolatinėms pamokoms, ji naudotina tik atskirais atvejais). Atskiroms pamokoms gali būti panaudoti informaciniai centrai, gamtinė ir kultūrinė mokyklos aplinka, kultūros įstaigos (kultūros centrai, galerijos, muziejai, teatrai, kt.). Mokymasis teatro menininkų kūrybinio ir pedagoginio darbo vietose, kultūros įstaigose didina mokinių susidomėjimą, nuteikia aktyvesnei kultūrinei raiškai, teikia galimybę įgyti praktinių žinių ir gebėjimų tiek mokiniams, tiek mokytojams. Teatro menininkai gali skaityti paskaitas, vesti pratybas ar tiesiog suteikti galimybę lankytis repeticijose, stebėti kūrybos ir pedagoginį procesą, jame dalyvauti.

Mokymosi priemonės. Teatro dalykui mokytis reikalingos priemonės smulkiau aprašomos *Mokyklų aprūpinimo standartuose* (Vilnius, 2001), ?. Per teatro pamokas būtina turėti pagrindinių priemonių: mobiliųjų dekoracijų detalių, teatrinio kostiumo dalių, sceninių daiktų, taip pat garso grotuvą, vaizdo demonstravimo aparatūrą, garso ir vaizdo įrašų rinkinius, filmavimo kamerą. Pageidautina kelios apšvietimo priemonės (prožektoriai, kt.). Visos turimos mokymosi priemonės turi būti pakankamai lengvai mokytojams ir mokiniams pasiekiamos.

8.4. Mokinių pasiekimai, turinys, vertinimas.

8.4.1. Bendrasis kursas

8.4.1.1. Mokinių pasiekimai.

1. TEATRO RAIŠKA	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - nebijoti atskleisti ir priimti savo jausmus, mintis, kūrybinius sumanymus; - prisidėti prie geranoriškos, kūrybiškos atmosferos kūrimo; - bendradarbiauti, prisiimant atsakomybę už savo indėlį į bendrą veiklą; - siekti geriausio rezultato. 	
Esminis gebėjimas: sukurti vaidinimą	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti tinkamą sceninei interpretacijai literatūros kūrinį (ištrauką), vertinti pasirinkimo tinkamumą pagal sutartus kriterijus. Apibūdinti temą, idėją, kurią norėtų perteikti vaidinime.	1.1.1. Paaiškinti pasirinkto kūrinio (ištraukos) tinkamumo interpretuoti scenoje kriterijus.
	1.1.2. Motyvuoti kūrinio (ištraukos) pasirinkimą temos, idėjos / vertybių požiūriu.
1.2. Numatyti priemonės temai, idėjai perteikti: scenos vyksmą, vaidmenis ir jų interpretacijas, garso, vaizdo raiškos būdus. Vertinti vaidinimo raiškos priemonių sumanymus pagal sutartus kriterijus.	1.2.1. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų, nurodyti, ko-kiomis priemonėmis gali būti sukuriamas scenos vyksmas (pvz., dialogu, „sustingusiais vaizdais“), atskleidžiama vaidmens interpretacija (pvz., kostiumo detale).
	1.2.2. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų, paaiškinti, kaip judesiu, balsu ir vizualinėmis, erdvinėmis priemonėmis, muzika, vaizdo projekcijomis gali būti sukuriama atmosfera.
	1.2.3. Užfiksuoti svarbiausius vaidinimo raiškos sumanymus.
1.3. Įgyvendinti sumanymus, išbandant ir atrandant geriausius sceninio vyksmo, vaidmenų interpretacijų, vaizdų, garsų kūrimo sprendimus. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus.	1.3.1. Paaiškinti sumanymų įgyvendinimo etapus, jų paskirtį.
	1.3.2. Nusakyti, kokias išbandė sceninio vyksmo, vaidmenų interpretavimo, vaizdų, garsų kūrimo galimybes.
	1.3.2. Nusakyti, kaip kito vaidinimo raiškos sumanymas nuo pirminių sumanymų iki galutinių sprendimų.
Esminis gebėjimas: atlikti vaidmenį	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.4. Veikti scenoje stebint artimiems žiūrovams: atsižvelgti į vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, at-	1.4.1. Vaidmens vertinimus, plastines, kalbines - intonacines priemones, fizinius veiksmus, pagrįsti išorinėmis ir vidinėmis aplinkybėmis, išsikeltu uždaviniu, svarbiausiuo-

skleisti uždavinį, pagal galimybes - svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal sutartus kriterijus.	ju uždaviniu. 1.4.2. Pateikiant pavyzdžių iš artimiausios aplinkos, savo patirties, paaiškinti, kaip vaidmens atlikimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių išsivaizdavimo, uždavinio, svarbiausiojo uždavinio įgyvendinimo, iš anksto numatytų ir spontaniškai suimprovizuojamų raiškos priemonių.
Esminis gebėjimas: parodyti vaidinimą	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (gyvai ar įrašą). Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. Įsivertinti parodytą vaidinimą. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.	1.5.1. Pagrįsti pasirinkimus, susijusius su vaidinimo parodymu. 1.5.2. Paaiškinti, kokią informaciją būtina pateikti žiūrovams, kokiais būdais tai galima padaryti. 1.5.3. Paaiškinti įsivertinimo kriterijus, vertinimo informacijos šaltinius (pvz., kūrybinės grupės išgyvenimus). 1.5.4. Nusakyti, ką ir kurioje srityje norėtų išmokti, išbandyti, patobulinti.
2. SPEKTAKLIŲ INTERPETAVIMAS, VERTINIMAS	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - vengti išankstinių nuostatų, aiškintis ir priimti įvairius požiūrius; - teigiamai vertinti teatro žiūrovų poreikių įvairovę; - domėtis teatro pasaulyje vykstančiais įvykiais, plėsti teatrinius interesus. 	
Esminis gebėjimas: suprasti ir vertinti teatro „kalbą“.	
Gebėjimai:	Žinios ir supratimas
2.1. Nusakyti spektaklio temos, problemos, idėjos supratimą. Apibūdinti režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą, naudojamas raiškos priemonės.	2.1.1. Supratimą ir vertinimus susieti su siužeto rutuliojimu, panaudotomis teatro „kalbos“ priemonėmis. 2.1.2. Nurodyti sąsajas tarp režisieriaus išreikšto požiūrio ir asmeninės patirties, dabarties socialinio kultūrinio konteksto.
Esminis gebėjimas: orientuotis šiuolaikinio teatro įvairovėje.	
Gebėjimai:	Žinios ir supratimas
2.2. Palyginti keletą teatrų vaidinimų pagal siekiamus tikslus, naudojamas raiškos priemones, formą, stilių. Paaiškinti, kaip įvairūs spektakliai atitinka skirtingus žiūrovų poreikius.	2.2.1. Nurodyti informacijos apie įvairių teatrų vaidinimus šaltinius. 2.2.2. Pateikiant pavyzdžių, nusakyti, kaip skiriasi teatrų meninių, edukacinių, pramoginių, komercinių spektaklių tikslai, naudojamos raiškos priemonės. 2.2.3. Pateikiant pavyzdžių, nusakyti psichologinio realistiško teatro ir sąlygiško (metaforiško) teatro spektakliuose naudojamas raiškos priemones. 2.2.4. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kaip šiuolaikiniame teatre panaudojami praeities teatro kultūrų elementai, kultūriniai įvaizdžiai (pvz. Salės personažas „Madagaskaro“ spektaklyje). 2.2.5. Pateikti netradicinio teatro formų, nurodyti, kaip jose panaudojami kiti menai, skaitmeninės technologijos.
3. TEATRO REIKŠMĖS SOCIALINIAME KULTŪRINIAME GYVENIME PAŽINIMAS	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - gerbti ankstesnių kartų, žymiųjų menininkų indėlį į teatro kultūrą; - vertinti įgytą teatro mokymosi patirtį, siekti ją pritaikyti, plėtoti. 	
Esminis gebėjimas: nusakyti teatro reikšmę visuomenėje ir kultūroje	

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Apibūdinti, kaip teatras prisideda prie svarbių asmeniui ir bendruomenei problemų kėlimo, padeda pažinti kultūras, formuoja kultūrinį įvaizdį.	3.1.1. Pateikiant istorinių pavyzdžių, nurodyti, kaip teatras gali žadinti tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą.
	3.1.2. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines), socialines, darnaus vystymosi problemas.
	3.1.3. Pateikiant pavyzdžių nurodyti, kaip teatras padeda pažinti kultūras, prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo.
Esminis gebėjimas: pagrįsti teatro kūrybos patirties reikšmę	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.2. Analizuoti, kaip teatro kūrybos patirtis gali būti pritaikoma viešajame bendravime, profesinėje veikloje, kultūrinėje raiškoje.	3.2.1. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kokie vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi atliekant socialinius vaidmenis viešajame bendravime, profesinėje veikloje.
	3.2.2. Nusakyti vaidybinės improvizacijos patirties, jos taikymo gyvenimiškose situacijose reikšmę.
	3.2.3. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kokiais būdais galima dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje.

8.4.1.2. Turinio apimtis. Bendrasis kursas

Trumpo (iki 5-7 min.) vaidinimo kūrimui mokiniai pasirenka įvairaus žanro (pasakos, dramos, prozos, kt.) trumpą (iki 1-2 puslapių) literatūros kūrinių arba jo adaptuotą, sukomponuotą ištrauką su nedideliu (1-3) personažų skaičiumi. Kūrinyje turėtų būti nagrinėjama aktuali tema / problema, keliami bendrasios žmogaus vertybes ginanti idėja. Literatūros kūrinio tinkamumo sceninei interpretacijai kriterijai: yra įvykis, ryškūs personažai, daug išorinio veiksmo, aiški tema, idėja.

Scenos vyksmas klasėje gali būti kuriamas muzikos, dialogų, monologų, „sustingusių vaizdų“, fizinių veiksmų, šokio, kt. epizodais. Vaidmens interpretacija gali būti atskleidžiama kostiumu, jo detalėmis, kalbos intonacijų, plastikos ypatybėmis, būdingais fiziniais veiksmais. Vaizdai scenoje gali būti kuriami plastika, mizanscena (pvz., sėdinti kino salėje), judesiu (pvz.,ėjimas vietoje), balsu (pvz., kompanijos klegesys už durų), apšvietimu ir garsu (pvz., pravažiuojantis traukinys), skaitmeninėmis technologijomis projektuojant vaizdą ant scenos sienos, kt. Vaidinimo kūrimo applanke (portfolio) užfiksuojama (užrašoma, pateikiama schema, įvaizdžiais) tema, idėja, svarbiausi vaidinimo raiškos sumanymai: epizodai, vaidmenų interpretacijos, garso, vaizdo kūrimo būdai. Sumanymai vertinami pagal aiškumo, kūrybingumo, įgyvendinimo prieinamumo kriterijus.

Naudojamasi sceninių sumanymų įgyvendinimo etapais: improvizacijomis, diskusijomis – raiškos priemonių paieškomis, konstravimu (priemonių ir medžiagų pritaikymu), repeticijomis, peržiūromis, aptarimais. Išbandyti ir priimti sceniniai sprendimai vertinami pagal kūrybiškumo, atitikimo temai, idėjai kriterijus.

Mokiniai atlieka vaidmenis teatrinių žaidimų, improvizacijų, kuriamų trumpų vaidinimų metu. Tai vaidmenys, kurių reikalauja teatriniai žaidimai, socialiniai vaidmenys (pvz., darbuotojo ir darbdavio, motinos, dukters), kalbėtojo, skaitančio pranešimą ar pristatančio darbą, vaidmuo, meniniai vaidmenys, kurių pagrindas – grožinė literatūra. Mokomasi vaidmenų atlikimui parengti kūną ir balsą: atpalaiduoti nereikalingą įtampą, „apšildyti“ kūną, suaktyvinti vidinius psichinius procesus (vaizduotę, dėmesį, mąstymą, suvokimą, jausmus), juos valdyti. Atliekami pratimai ir užduotys psichofizikos lankstumo, reaktyvumo, balso rezonavimo, taisyklingos tarties, intonavimo lavinimui.

Rengdamiesi atlikti vaidmenį, mokiniai nagrinėja literatūros kūrinyje nusakytas ir sukuria (sufantazuoja) vaidmens išorines aplinkybes (situacijos vieta, laikas, kiti personažai, jų charakteristikos) ir vidines (vaidmens santykiai su aplinkybėmis, kitais personažais, vidinės būsenos, norai, siekiai, jų kaita) (nagrinėjamų aplinkybių apimtys priklauso nuo vaidmens, pvz., teatrinių žaidimų metu atliekamiems vaidmenims pakanka suprasti elementarias išorines ir vidines aplinkybes). Taip pat mokomasi kelti vaidmens uždavinį (pvz., perskaityti pranešimą) ir svarbiausiąjį uždavinį (išaiš-

kinti taršos žala aplinkai). Aplinkybių supratimas, įsivaizdavimas padeda motyvuoti (pagrįsti) vaidmens raiškos priemonių naudojimą, o uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio siekimas ir įgyvendinimas – atrinkti konkrečioje situacijoje tinkamiausias, įtikinamiausias priemones, jas suimproviuoti. Vaidmens atlikimo vertinimo kriterijai: laisvumas, uždavinio, pagal galimybes – svarbiausiojo uždavinio įgyvendinimas vaidmeniui būdingomis priemonėmis, ne „rodymas“ (nedemonstravimas iš anksto parengto rezultato).

Mokiniai gali parodyti vaidinimą gyvai ar naudodami įrašą. Mokiniai turėtų žiūrovams nurodyti: vaidinimo pavadinimą, literatūros kūrinių autorių, mokinių kūrybinės grupės sudėtį ir atliktą darbą, teatro mokytoją. Informacija gali būti pateikiama elektroniniu paštu, skelbimų lentoje, kt. Vertindami parodytą vaidinimą, mokiniai turėtų remtis savo, kaip žiūrovų ir kūrėjų išgyvenimais ir nuomonėmis, įvairių kitų žiūrovų (mokinių mokytojų) reakcijomis, atsiliepimais.

Mokiniai gyvai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionalių teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę pamatyti žymiausių Lietuvos profesionaliojo teatro režisierių E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, J. Vaitkaus, C. Graužinio, kitų labiausiai pripažintų profesionaliojo ir mėgėjų teatrų spektaklius, pasižyminčius šiuolaikine teatro „kalba“, aiškiai išreikštu režisieriaus požiūriu. Rekomenduojama per dvejus metus pažiūrėti ne mažiau kaip 4-5 profesionaliojo teatro spektaklius. Mokiniai taip pat turėtų pažiūrėti netradicinio teatro pavyzdžių, sutinkamų savo bendruomenėje, artimoje kultūrinėje aplinkoje.

Analizuojama, kaip vaidybos (balso, judesio), vaizdų, garsų (muzikos), erdvinėmis, kt. interpretacinėmis režisūrinėmis priemonėmis kuriama teatro „kalba“: simboliai, metaforos, ritmas, tempas, įtampa, dinamika. Nurodomos ryškiausios sąsajos tarp idėjų, požiūrių, reiškiamų spektaklyje, ir tų, kurias susidarė mokiniai bei tų, kurios reiškiamos visuomenėje, kultūrinėje aplinkoje.

Mokiniai susipažįsta su elektriniais informacijos apie spektaklius puslapiais: Menų faktūra (www.menufaktura.lt), Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centru (www.theatre.lt), respublikiniais kultūros ir meno savaitraščiais „7 meno dienos“ (www.7md.lt) „Literatūra ir menas“ (www.culture.lt).

Istoriniai pavyzdžiai, kai teatras žadino tautinę savimonę, pilietinį sąmoningumą: tautinio sąjūdžio laikai XIX a. pab.; Klojimo teatras; Vilniaus Geto teatras; „Ezopo kalba“ statomi lietuvių teatro spektakliai XX a. okupacijos sąlygomis.

Nagrinęjant, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines) problemas, pasitelkiami meninių spektaklių pavyzdžiai; kaip kelia socialines, darnaus vystymosi problemas – mėgėjų teatro, mokyklinių vaidinimų, Forumo teatro, proceso (socialinės dramos), „Atkūrimo“ teatro (Playback), teatralizuotų akcijų pavyzdžiai iš artimos kultūrinės aplinkos.

Analizuojant, kaip teatras padeda pažinti kultūras, galima pasitelkti daugelį spektaklių. Praeities ir dabarties kultūras padeda pažinti spektaklio literatūrinė medžiaga, muzika, dekoracijos ir sceniniai daiktai, aktorių apranga (kostiumai), scenos erdvės sprendimai, vaidybos (judesių, kalbėjimo) maniera. Aptariant, kaip teatras prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo, pasitelkiami žymiausių režisierių (E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, L. Adomaitienės, C. Graužinio) laimėjimai Europoje ir pasaulyje. Taip pat nepamirštama, kaip kultūrinį įvaizdį padeda formuoti bendruomenės (savivaldybės) teatras, bendrojo lavinimo ar aukštosios mokyklos teatras.

Analizuojant, kaip vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi viešajame bendravime, profesinėje veikloje, gilinamasi į aplinkybių, savo ir bendravimo partnerių vidinių būsenų suvokimo, siekiamų uždavinių supratimo, vidinių psichinių procesų (vaizduotės, dėmesio, jausmų, mąstymo, kt.) valdymo, spontaniškos improvizacijos gebėjimus, kurie yra svarbūs atliekant daugelį skirtingų socialinių vaidmenų kiekvieną dieną. Aptariant improvizacijos reikšmę kasdienėse situacijose, dera kalbėti apie atsipalaidavimo (saikingo laisvumo) teigiamą poveikį psichinei sveikatai, įveikiant stresą, sukuriant malonią ir kūrybingą bendravimo atmosferą. Pasitelkiama pavyzdžių, kai improvizacijos mokosi viešojo sektoriaus darbuotojai, steigiamos Improvizacijos mokyklos (A. Žebrausko), populiarėja Teatro sporto pasirodymai.

Mokiniai nagrinėja dalyvavimo teatro kultūrinėje raiškoje būdus: aktyvaus dalyvio (aktoriaus, režisieriaus, kt. teatro kūrėjo), žiūrovo (stebinčio spektaklius, aktyviai formuojančio nuomonę

dalyvaujant internetiniuose puslapiuose), techninio kūrybinio darbuotojo ar vadybininko, kuriančio teatro industrijų verslą, ar žmogaus, siekiančio teatrinės saviraiškos (mėgėjų teatrai, kt.).

8.4.1.3. Vertinimas. Bendrasis kursas. Toliau pateikiami apibendrinti kokybiniai mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų vertinimo aprašai. Pagal juos mokytojas numato mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus.

Pasiekimų lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Teatro raiška	Yra įgijęs paskirų žinių, kurias parodo atlikdamas užduotis su mokytojo pagalba arba tiesiogiai sekdamas pavyzdžiu. Dalyvauja veikloje, padėdamas išbandyti ir įgyvendinti kitų idėjas. Atlieka vaidmenis klasėje žaidimų, socialinės dramos metu. Prisideda prie vaidinimo parodymo.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako vartodamas sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka nedaug padedamas mokytojo. Pasirenka literatūros kūrinį, pateikia 2-3 idėjas, kartu su kitais išbando 2-3 įgyvendinimo variantus, apytikriai nusako, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai atlieka vaidmenis klasėje. Padedamas mokytojo numato tobulėjimo kryptį.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir gali detalai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Kūrybines užduotis atlieka savarankiškai. Pasirenka tinkamą literatūros kūrinį, pateikia 3-4 idėjas, išbando ir gali vadovauti idėjų išbandymui, atrodams naujų įgyvendinimo variantų, paaiškina, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai ir įtaigiai atlieka vaidmenį klasėje ar mokyklos scenoje. Numato tobulėjimo kryptį.
Spektaklių interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis nusako spektaklio supratimą. Atpažįsta skirtingus spektaklių tikslus, spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių.	Savarankiškai ir padedamas mokytojo nusako spektaklio supratimą, jį susieja su ryškiausiomis teatro „kalbos“ priemonėmis. Nusako skirtingų spektaklių tikslus, priemones, stilius. Nurodo spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių, jų sąsajas su kitais menais.	Savarankiškai nusako spektaklio supratimą, jį pagrįstai susieja su teatro „kalbos“ priemonėmis. Palygina skirtingų spektaklių tikslus, naudojamas priemones, formą, stilių. Paaiškina spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Apibūdina netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.
Teatro reikšmės socialiniam kultūriniam gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo nusako, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras. Keliomis frazėmis nurodo, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima	Savarankiškai ir padedamas mokytojo apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Detaliai nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti teatro

	dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje.	būdais galima dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje.	kultūrinėje raiškoje, pateikia pavyzdžių.
--	--	--	---

8.4.2. Išplėstinis kursas

8.4.2.1. Išplėstinis kursas. Mokinių pasiekimai.

1. TEATRO RAIŠKA	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - nebijoti atskleisti ir priimti savo jausmus, mintis, kūrybinius sumanymus; - prisidėti prie geranoriškos, kūrybiškos atmosferos kūrimo; - bendradarbiauti, prisiimant atsakomybę už savo indėlį į bendrą veiklą; - siekti geriausio rezultato. 	
Esminis gebėjimas: sukurti vaidinimą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti tinkamą sceninei interpretacijai literatūros kūrinį (ištrauką), vertinti pasirinkimo tinkamumą pagal sutartus kriterijus. Apibūdinti temą, idėją, kurią norėtų perteikti, pasirinktą vaidinimo formą, žanrą.	1.1.1. Paaiškinti pasirinkto kūrinio (ištraukos) tinkamumo interpretuoti scenoje kriterijus.
	1.1.2. Pateikiant pavyzdį, paaiškinti skirtumą tarp literatūros kūrinio sceninio interpretavimo ir jo iliustravimo scenoje.
	1.1.3. Motyvuoti kūrinio (ištraukos) pasirinkimą temos, idėjos / vertybių požiūriu.
	1.1.4. Paaiškinti, kaip pasirinkta vaidinimo forma, žanras (pvz., dramos ar muzikinis etiudas) padės išreikšti temą, idėją.
1.2. Numatyti priemonės temai, idėjai perteikti: scenos vyksmą, vaidmenis ir jų interpretacijas, garso, vaizdo raiškos būdus. Taikyti dramos kūrimo principus. Vertinti vaidinimo raiškos priemonių sumanymus pagal sutartus kriterijus.	1.2.1. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų, nurodyti, kokiomis priemonėmis gali būti sukuriamas scenos vyksmas (pvz., dialogu, „sustingusiais vaizdais“), atskleidžiama vaidmens interpretacija (pvz., kostiumo detale).
	1.2.2. Paaiškinti, kaip kurdamas scenos vyksmą pritaikė dramos principus.
	1.2.3. Pateikiant pavyzdžių iš vaidinimų, paaiškinti, kaip judesiu, balsu ir vizualinėmis, erdvinėmis priemonėmis, muzika, vaizdo projekcijomis gali būti sukuriami vaizdai, atmosfera.
	1.2.4. Užfiksuoti svarbiausius vaidinimo raiškos sumanymus.
	1.2.5. Paaiškinti, kaip rengiama režisūrinė eksplikacija.
1.3. Įgyvendinti sumanymus, išbandant ir atrandant geriausius sceninio vyksmo, vaidmenų interpretacijų, vaizdų, garsų kūrimo, formos ir žanro sprendimus. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus.	1.3.1. Apibūdinti sumanymų įgyvendinimo etapus, jų paskirtį.
	1.3.2. Nusakyti, kokias išbandė sceninio vyksmo, vaidmenų interpretavimo, vaizdų, garsų kūrimo galimybes.
	1.3.2. . Nusakyti, kaip kito vaidinimo raiškos sumanymas nuo pirminių sumanymų iki galutinių sprendimų.
Esminis gebėjimas: atlikti vaidmenį	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.4. Veikti scenoje stebint mažai pažįstamiems žiūrovams: atsižvelgti į vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį ir svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti būdingas	1.4.1. Vaidmens vertinimus, plastines, kalbines - intonacines priemonės, fizinius veiksmus pagrįsti išorinėmis ir vidinėmis aplinkybėmis, išsikeltu uždaviniu, svarbiausiuoju uždaviniu.
	1.4.2. Pateikiant pavyzdžių iš artimiausios aplinkos, savo patirties, matytų vaidinimų, paaiškinti, kaip vaidmens atlikimo ir bendravimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių įsivaizdavimo, uždavinio, svarbiausiojo uždavinio įgyvendinimo, iš anksto numatytų ir spontaniškai suimprovizuojamų raiškos

priemonės, užmegzti glaudų bendravimą. Vertinti vaidmens atlikimą pagal sutartus kriterijus.	priemonių.
Esminis gebėjimas: parodyti vaidinimą	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.5. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (gyvai ar įrašą), vietą, laiką, publiką. Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. Įsivertinti parodytą vaidinimą. Palyginti keletą išorės vertinimų objektyvumo požiūriu. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.	1.5.1. Pagrįsti pasirinkimus, susijusius su vaidinimo parodymu, atsižvelgiant į pasiektą kūrybinį rezultatą.
	1.5.2. . Paaiškinti, kokią informaciją būtina pateikti žiūrovams, kokiais kūrybiškais būdais tai galima padaryti.
	1.5.3. Paaiškinti įsivertinimo kriterijus, vertinimo informacijos šaltinius (pvz., kūrybinės grupės išgyvenimus).
	1.5.4. Nusakyti, ką ir kurioje srityje norėtų išmokyti, išbandyti, patobulinti.
2. SPEKTAKLIŲ INTERPETAVIMAS, VERTINIMAS	
Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - vengti išankstinių nuostatų, aiškintis ir priimti įvairius požiūrius; - teigiamai vertinti teatro žiūrovų poreikių įvairovę; - domėtis teatro pasaulyje vykstančiais įvykiais, plėsti teatrinius interesus. 	
Esminis gebėjimas: suprasti ir vertinti teatro „kalbą“.	
Gebėjimai:	Žinios ir supratimas
2.1. Nusakyti spektaklio temos, problemos, idėjos supratimą. Apibūdinti režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą, naudojamas raiškos priemonės. Palyginti keletą spektaklio interpretacijų ir vertinimų.	2.1.1. Supratimą ir vertinimus susieti su siužeto rutuliojimu, panaudotomis teatro „kalbos“ priemonėmis.
	2.1.2. Nurodyti sąsajas tarp režisieriaus išreikšto požiūrio ir asmeninės patirties, dabarties socialinio kultūrinio konteksto.
	2.1.3. Nurodyti, kaip skirtingai interpretuoja ir vertina tą patį spektaklį mokiniai, kritikai, kiti žiūrovai.
Esminis gebėjimas: orientuotis šiuolaikinio teatro įvairovėje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.2. Palyginti keletą teatrų vaidinimų pagal siekiamus tikslus, naudojamas raiškos priemonės, formą, stilių. Paaiškinti, kaip įvairūs spektakliai atitinka skirtingus žiūrovų poreikius.	2.2.1. Nurodyti informacijos apie įvairių teatrų vaidinimus šaltinius.
	2.2.2. Pateikiant pavyzdžių, nusakyti, kaip skiriasi teatrų meninių, edukacinių, pramoginių, komercinių spektaklių tikslai, naudojamos raiškos priemonės, pasirinktos formos.
	2.2.3. Pateikiant pavyzdžių, apibūdinti psichologinio realistinio teatro ir sąlygiško (metaforiško) teatro spektakliuose naudojamas raiškos priemonės, nurodyti, kokių skirtingų suvokimo gebėjimų jos reikalauja.
	2.2.4. Pateikiant pavyzdžių, apibūdinti, kaip šiuolaikiniame teatre panaudojami praeities teatro kultūrų elementai, kultūriniai įvaizdžiai (pvz. Salės personažas „Madagaskaro“ spektaklyje).
	2.2.5. Pateikti netradicinio teatro formų, Fakto (verbatim), spektaklių su kitų menų intarpais pavyzdžių, paaiškinti, kaip juose panaudojamos skaitmeninės technologijos.
3. TEATRO REIKŠMĖS SOCIALINIAME KULTŪRINIAME GYVENIME PAŽINIMAS	

Nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> - gerbti ankstesnių kartų, žymiųjų menininkų indėlį į teatro kultūrą; - vertinti įgytą teatro mokymosi patirtį, siekti ją pritaikyti, plėtoti. 	
Esminis gebėjimas: nusakyti teatro reikšmę visuomenėje ir kultūroje	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Apibūdinti, kaip teatras prisideda prie svarbių asmeniui ir bendruomenei problemų kėlimo, padeda pažinti kultūras, formuoja kultūrinį įvaizdį.	3.1.1. Pateikiant istorinių pavyzdžių, nurodyti, kaip teatras gali žadinti tautinę savimone, pilietinį sąmoningumą.
	3.1.2. Pateikiant pavyzdžių, apibūdinti, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines) socialines, darnaus vystymosi problemas.
	3.1.3. Pateikiant pavyzdžių paaiškinti, kaip teatras padeda pažinti kultūras, prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo.
Esminis gebėjimas: pagrįsti teatro kūrybos patirties reikšmę	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.2. Analizuoti, kaip teatro kūrybos patirtis gali būti pritaikoma viešajame bendravime, profesinėje veikloje, kultūrinėje raiškoje. Palyginti, kaip teatro kūrybos patirties reikšmę vertina mokiniai, mėgėjai, profesionalūs teatro menininkai.	3.2.1. Pateikiant pavyzdžių, paaiškinti, kokie vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi atliekant socialinius vaidmenis viešajame bendravime, profesinėje veikloje.
	3.2.2. Pateikiant pavyzdžių, paaiškinti vaidybinės improvizacijos patirties, jos taikymo gyvenimiškose situacijose reikšmę.
	3.2.3. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kokiais būdais teatro kultūrinėje raiškoje gali dalyvauti įvairaus amžiaus, išsilavinimo, polinkių ir interesų žmonės.

8.4.2.2. Išplėstinis kursas. Turinio apimtys.

Trumpo (iki 10 min.) vaidinimo kūrimui mokiniai pasirenka įvairaus žanro (pasakos, dramos, prozos, kt.) trumpą (iki 1-2 puslapių) literatūros kūrinių arba jo adaptuotą, sukomponuotą ištrauką, savo sukurtą tekstą su nedideliu (1-3) personažų skaičiumi. Literatūros kūrinyje turėtų būti nagrinėjama aktuali tema / problema, keliama bendrąsias žmogaus vertybes ginanti idėja. Kūrinio tinkamumo sceninei interpretacijai kriterijai: yra įvykis, ryškūs personažai, daug išorinio veiksmo, aiški tema, idėja. Mokiniai pasirenka klasės scenoje įgyvendinti prieinamą formą, pvz.: etiudą, „sustingusių vaizdų“ teatrą, teatralizuotą monologą, vaidinimą su lėlėmis (daiktais), kt. Mokiniai pasirenka žanrą: pasakos, dramos, muzikinį, komedijinį.

Scenos vyksmas gali būti kuriamas muzikos, dialogų, monologų, „sustingusių vaizdų“, fizinių veiksmų, šokio, kt. epizodais. Kuriant scenos vyksmą pritaikomi dramos principai: užuomazga, vsytymasis, kulminacija – pasikeitimas, atomazga. Vaidmens interpretacija gali būti atskleidžiama kostiumu, jo detalėmis, kalbos intonacijų, plastikos ypatybėmis, būdingais fiziniais veiksmais. Vaizdai scenoje gali būti kuriami plastika, mizanscena (pvz., sėdinti kino salėje), judesiu (pvz., ėjimas vietoje), balsu (pvz., kompanijos klegesys už durų), apšvietimu ir garsu (pvz., pravažiuojantis traukinys), skaitmeninėmis technologijomis projektuojant vaizdą ant scenos sienos, kt. Vaidinimo kūrimo aplanke (portfolio) užfiksuojama (užrašoma, pateikiama schema, įvaizdžiais) tema, idėja, svarbiausi vaidinimo raiškos sumanymai: epizodai, vaidmenų interpretacijos, garso, vaizdo kūrimo būdai. Sumanymai vertinami pagal aiškumo, kūrybingumo, įgyvendinimo prieinamumo kriterijus. Režisūrinė eksplikacija – tai esamuoju laiku atpasakojamas pasirinktas įvykis (pvz., „Įsimintiniausias vaikystės įvykis“), stengiantis savo mintį reikšti vaizdais. Arba atskleista sceninė idėja (sprendimas), atitinkantis pasirinktą literatūrinę medžiagą. Režisūrinė eksplikacija rodo dramaturginę ir režisūrinę mąstymą. Apimtis 1-1,5 puslapio.

Naudojamasi sceninių sumanymų įgyvendinimo etapais: improvizacijomis, diskusijomis – raiškos priemonių paieškomis, konstravimu (priemonių ir medžiagų pritaikymu), repeticijomis, peržiūromis, aptarimais. Išbandyti ir priimti sceniniai sprendimai vertinami pagal kūrybiškumo, atitikimo temai, idėjai, žanrui, meninių principų (dinamikos, kontrasto) panaudojimo kriterijus.

Mokiniai atlieka vaidmenis teatrinių žaidimų, improvizacijų, kuriamų trumpų vaidinimų metu. Tai vaidmenys, kurie atliekami teatrinių žaidimų metu, profesiniai vaidmenys (pvz., darbuotojo ir darbdavio, motinos, dukters), kalbėtojo, skaitančio pranešimą ar pristatančio darbą, vaidmuo, meniniai vaidmenys, kurių pagrindas – grožinė literatūra. Mokomasi vaidmenų atlikimui parengti kūną ir balsą: atpalaiduoti nereikalingą įtampą, „apšildyti“ kūną, suaktyvinti vidinius psichinius procesus (vaizduotę, dėmesį, mąstymą, suvokimą, jausmus), juos valdyti. Atliekami pratimai ir užduotys psichofizikos lankstumo, reaktyvumo, balso rezonavimo, taisyklingos tarties, intonavimo lavinimui.

Rengdamiesi atlikti vaidmenį, mokiniai nagrinėja literatūros kūrinyje nusakytas ir sukuria (sufantazuoja) išorines aplinkybes (situacijos vieta, laikas, kiti personažai, jų charakteristikos) ir vidines (vaidmens santykiai su aplinkybėmis, kitais personažais, vidinės būsenos, norai, siekiai, jų kaita) (nagrinėjamų aplinkybių apimtys priklauso nuo vaidmens, pvz., teatrinių žaidimų metu atliekamiems vaidmenims pakanka suprasti elementarias išorines ir vidines aplinkybes). Taip pat mokomasi kelti vaidmens uždavinį (pvz., perskaityti pranešimą) ir svarbiausiąjį uždavinį (išaiškinti taršos žalą aplinkai). Aplinkybių supratimas, išivaizdavimas padeda motyvuoti (pagrįsti) vaidmens raiškos priemonių naudojimą, o uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio siekimas ir įgyvendinimas – atrinkti konkrečioje situacijoje tinkamiausias, įtaigias priemones, jas suimprovizuoti. Vaidmens atlikimo vertinimo kriterijai: laisvumas, uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio įgyvendinimas vaidmeniui būdingomis priemonėmis, nuoseklumas, įtaigumas.

Mokiniai, atsižvelgdami į pasiektą kūrybinį rezultatą, gali parodyti vaidinimą gyvai ar naudodami įrašą: klasėje ar mokyklos salėje, kitoje artimoje kultūrinėje erdvėje; pakviesdami norimą žiūrovų grupę. Mokiniai turėtų žiūrovams nurodyti: vaidinimo pavadinimą, literatūros kūrinio autorių, mokinių kūrybinės grupės sudėtį ir atliktą darbą, teatro mokytoją. Informacija gali būti pateikta elektroniniu paštu, skelbimų lentoje, kūrybiškais būdais (surengiant akciją, suvaidinant dialogą, parodant filmuką ir pan.). Vertindami parodytą vaidinimą, mokiniai turėtų remtis savo, kaip žiūrovų ir kūrėjų išgyvenimais ir nuomonėmis, įvairių žiūrovų (mokinių mokytojų, menininkų) reakcijomis, atsiliepimais.

Mokiniai gyvai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionalių teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Labai svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę pamatyti žymiausių Lietuvos profesionaliojo teatro režisierių E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, J. Vaitkaus, C. Graužinio, kitų labiausiai pripažintų profesionaliojo ir mėgėjų teatrų spektaklius, pasižyminčius šiuolaikine teatro „kalba“, aiškiai išreikštu režisieriaus požiūriu. Rekomenduojama per dvejus metus pažiūrėti ne mažiau kaip 7-8 profesionaliojo teatro spektaklius.

Analizuojama, kaip vaidybos (balso, judesio), vaizdų, garsų (muzikos), erdvinėmis, kt. interpretacinėmis režisūrinėmis priemonėmis kuriama teatro „kalba“: simboliai, metaforos, ritmas, tempas, įtampa, dinamika. Nurodomos sąsajos tarp idėjų, požiūrių, reiškiamų spektaklyje, ir tų, kurias susidarė mokiniai, bei tų, kurios reiškiamos visuomenėje, kultūrinėje aplinkoje. Mokiniai palygina 4-5 skirtingas spektaklio interpretacijas ir vertinimus, kuriuos pateikia mokiniai, kritikai, kiti žiūrovai (tėvai, teatro menininkai, ekspertai). Mokiniai taip pat turėtų pažiūrėti netradicinio teatro pavyzdžių, sutinkamų savo bendruomenėje, artimoje kultūrinėje aplinkoje. Nesant galimybės pažiūrėti gyvai ar vaizdo įrašų, mokiniai susipažįsta su Fakto (verbatim) spektakliais skaitydami kritikos knygas (pvz., A. Liugos „Laiko sužeistas teatras“ (2008).

Mokiniai susipažįsta su elektroniniais informacijos apie spektaklius puslapiiais: „Menų faktūra“ (www.menufaktura.lt); Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centru (www.theatre.lt); Lietuvos liaudies kultūros centro svetaine (www.lfcc.lt); respublikiniais kultūros ir meno savaitraščiais „7 meno dienos“ (www.7md.lt) „Literatūra ir menas“ (www.culture.lt), Mėgėjų teatro leidiniu (www.lmts.ku).

Istoriniai pavyzdžiai, kai teatras žadino tautinę savimonę, pilietinį sąmoningumą: tautinio sąjūdžio laikai XIX a. pab.; Klojimo teatras; Vilniaus Geto teatras; „Ezopo kalba“ statomi lietuvių teatro spektakliai XX a. okupacijos sąlygomis. Nagrinėjant, kaip teatras kelia svarbias žmogaus būties (dorovines) problemas, pasitelkiami meninių spektaklių pavyzdžiai, kaip kelia socialines, darnaus vystymosi problemas – mėgėjų teatro, mokyklinių vaidinimų, Forumo teatro, proceso (sociali-

nės dramos), „Atkūrimo“ teatro (Playback), teatralizuotų akcijų pavyzdžiai iš artimos kultūrinės aplinkos.

Analizuojant, kaip teatars padeda pažinti kultūras, galima pasitelkti daugelį spektaklių. Praeities ir dabarties kultūras padeda pažinti spektaklio literatūrinė medžiaga, muzika, dekoracijos ir sceniniai daiktai, aktorių apranga (kostiumai), scenos erdvės sprendimai, vaidybos (judesių, kalbėjimo) maniera. Aptariant, kaip teatras prisideda prie Lietuvos vardo pasaulyje garsinimo, pasitelkiami žymiausių režisierių (E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, C. Graužinio L. Adomaitienės) laimėjimai Europoje ir pasaulyje. Taip pat nepamirštama, kaip kultūrinį įvaizdį padeda formuoti bendruomenės (savivaldybės) teatras, bendrojo lavinimo ar aukštosios mokyklos teatras.

Analizuojant, kaip vaidybos gebėjimai gali būti pritaikomi viešajame bendravime, profesinėje veikloje, gilinamasi į aplinkybių, savo ir bendravimo partnerių vidinių būsenų suvokimo, siekiamų uždavinių supratimo, vidinių psichinių procesų (vaizduotės, dėmesio, jausmų, mąstymo, kt.) valdymo, spontaniškos improvizacijos gebėjimus, kurie yra svarbūs atliekant daugelį skirtingų socialinių vaidmenų kiekvieną dieną. Aptariant improvizacijos reikšmę kasdienėse situacijose, dera kalbėti apie atsipalaidavimo (saikingo laisvumo) teigiamą poveikį psichinei sveikatai, įveikiant stresą, sukuriant malonią ir kūrybingą bendravimo atmosferą. Pasitelkiama pavyzdžių, kai improvizacijos mokosi viešojo sektoriaus darbuotojai, steigiamos Improvizacijos mokyklos (A. Žebrausko), populiarėja Teatro sporto pasirodymai. Mokiniai nagrinėja dalyvavimo teatro kultūrinėje raiškoje būdus: aktyvaus dalyvio (aktoriaus, režisieriaus, kt. teatro kūrėjo), žiūrovo (stebinčio spektaklius, aktyviai formuojančio nuomonę dalyvaujant internetiniuose puslapiuose), techninio kūrybinio darbuotojo ar vadybininko, kuriančio teatro industrijų verslą, ar žmogaus, siekiančio teatrinės saviraiškos (mėgėjų teatrai, kt.).

8.4.2.3. Išplėstinis kursas. Vertinimas. Toliau pateikiami apibendrinti kokybiniai mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų vertinimo aprašai. Pagal juos mokytojas numato mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus.

Pasiekimų lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Teatro raiška	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai, nusako vartodamas 1-2 sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka padedamas mokytojo. Dalyvauja pasirenkant literatūros kūrinį, išbandant ir įgyvendinant kitų idėjas. Atlieka vaidmenis klaseje žaidimų, socialinės dramos metu, parengtų vaidinimų metu. Prisideda prie vaidinimo parodymo. Padedamas mokytojo kelia tolesnio tobulėjimo tikslus.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako vartodamas daugiau nei 4-5 sąvokas, terminus. Kūrybines užduotis atlieka nedaug padedamas mokytojo, savarankiškai. Pasirenka literatūros kūrinį, pateikia 2-3 idėjas, kartu su kitais taiko dramos principus, išbando kelis idėjų įgyvendinimo variantus, išsamiai nusako, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai atlieka vaidmenį mokyklos scenoje. Numato tobulėjimo kryptį.	Yra įgijęs gilių žinių, kurias parodo kūrybingai atlikdamas užduotis. Supratimą detalai gali paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Kūrybines užduotis atlieka išmoningai, savarankiškai. Pasirenka tinkamą literatūros kūrinį, tiksliai pritaiko dramos principus, pateikia 4-5 idėjas, išbando ir gali vadovauti idėjų išbandymui, atradamas naujų variantų. Aiškiai supranta, kokiuose etapuose kokie sprendimai buvo priimti. Kūrybingai ir įtaigiai atlieka vaidmenį mokyklos ar kultūros įstaigos scenoje. Tiksliai numato tobulėjimo kryptį.
Spektaklių	Padedamas mokytojo	Savarankiškai nusako	Savarankiškai nusako

interpretavimas, vertinimas	nusako spektaklio supratimą, jį susieja su keliomis teatro „kalbos“ priemonėmis. Nusako skirtumus tarp skirtingų spektaklių tikslų, pateikia pavyzdžių. Nusako matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Nurodo netradicinio teatro pavyzdžių, jų sąsajas su kitais menais.	spektaklio supratimą, jį nuodugniai susieja su teatro „kalbos“ priemonėmis. Palygina skirtingų spektaklių tikslus, priemones, formą, stilių. Paaškina matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus. Apibūdina netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.	kūrybišką spektaklio supratimą, jį argumentuoja taikliai pastebėtomis teatro „kalbos“ priemonėmis. Išsamiai palygina skirtingų spektaklių tikslus, priemones, formą, stilių. Detaliai apibūdina matytuose spektakliuose panaudotus kultūrų elementus, netradicinio teatro formas, jų sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.
Teatro reikšmės socialiniam kultūriniam gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo paaškina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras. Nusako, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje.	Savarankiškai ir padedamas mokytojo apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Analizuoja, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje, pateikia pavyzdžių.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina, kaip teatras kelia svarbias problemas, padeda pažinti kultūras, pateikia pavyzdžių. Analizuoja, kaip vaidybos patirtis gali būti pritaikoma gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti teatro kultūrinėje raiškoje, savarankiškai parenka taiklių pavyzdžių.